

İŞ VE İŞ BULMA SORUNSALI EKSENİNDE
BEKİR YILDIZ'IN ÖYKÜLERİ
PROBLEM OF WORK AND FINDING WORK IN
BEKİR YILDIZ'S STORIES

KORAY ÜSTÜN

Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Ph.D., Hacettepe University, Faculty of Letters, Department of Turkish Language and Letter
korayustun@hacettepe.edu.tr
ORCID ID: orcid.org/0000-0003-1033-5966

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi-Journal of Turkish Researches Institute
TAED-61, Ocak-January 2018 Erzurum
ISSN-1300-9052

Makale Türü-*Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi-*Received Date* : 16.11.2017
Kabul Tarihi-*Accepted Date* : 20.12.2017
Sayfa-*Pages* : 81-100
DOI- : <http://dx.doi.org/>

www.turkiyatjournal.com
<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>
This article was checked by iThenticate.

İŞ VE İŞ BULMA SORUNSALI EKSENİNDE
BEKİR YILDIZ'IN ÖYKÜLERİ
PROBLEM OF WORK AND FINDING WORK IN
BEKİR YILDIZ'S STORIES

KORAY ÜSTÜN

Öz

Ekonomik, toplumsal ve siyasal sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi olarak tanımlanan göç, Türk edebiyatında görülen başlıca temalardandır. Özellikle Almanya'ya giden Türk işçilerin yaşamları, pek çok yazımsal metinde işlenmiştir. Bu bağlamda eser veren isimlerden biri de Bekir Yıldız'dır. Toplumcu-gerçekçi Türk edebiyatının temsilcilerinden olan yazar, Almanya'da bir süre işçi olarak çalışmış; bu süre zarfında tanık olduğu durum ve olayları eserlerinde ele almıştır. Bu makalede, Yıldız'ın Almanya'da çalışan Türk işçilerin yaşadıkları problemleri aktardığı Celb, Maria Otuz Yaşında, Kefene Sarılı Mavzer, Duvardaki Güneş, Motorize Köleler, Üç Yoldaş, Sahipsizler, Gaffar ile Azra, Tan ve Tanklar, Demir Bebek ve Kör adlı öyküleri ile öykü-röportaj türündeki İnsan Posası ve Alman Ekmeği adlı eserleri iş ve iş bulma ekseninde incelenmiştir. Çalışmada; göçe niyet ve Türkiye'den çıkış, Almanya'da çalışma ve Türkiye'ye geri dönüş aşamalarının, anlatılarda hangi koşulluklarla aktarıldığı ortaya konulmuştur. İnceleme sonucunda; yazarın göç olgusunun temeline iş arayışını yerleştirdiği, bunu da sınıfsal birtakım çözümlerle anlamlandırdığı belirlenmiştir. Yıldız'ın kısa anlatılarında Türkiye'den Almanya'ya uzanan göç süreci; topraksızlık, gıdasızlık, makinesizlik gibi nedenlerden doğan göç düşüncesi ile başlar; ailesel tepkiler ve resmî kontrol sistemleriyle devam eder ve işçilerin Almanya'ya ulaşmalarının ardından üretim faaliyetleri içerisinde makineleşmeleri ile sona erer. Yıldız'ın göç odaklı kısa anlatılarında, büyük hayallerle gidilen Almanya'dan hedeflerine ulaşır yurda dönen hiçbir Türk'e rastlanmaz.

Anahtar Kelimeler: Bekir Yıldız, göç, Türk işçi göçü, Almanya.

Abstract

Emigration, defined as the action of individuals or communities to go from one settlement to another, from one country to another, for economic, social and political reasons, is one of the main themes in Turkish literature. The lives of Turkish workers, especially those who go to Germany, have been studied in many literary texts. One of the names that can be evaluated in this context is Bekir Yıldız. The writer, who is one of the representatives of socialist-realistic Turkish literature, has worked as a worker for a while in Germany; later on discoursed all the events and experiences he witnessed during this part of his life. In this article, Yıldız's works, which are about Turkish laborers working in Germany, are analyzed in the context of occupations and finding jobs. In this article, autobiographical features of the author were not taken into consideration. Three stages were examined: the intention migration, leave from Turkey, working in Germany and return to Turkey in Yıldız's texts: Celb, Maria Otuz Yaşında, Kefene Sarılı Mavzer, Duvardaki Güneş, Motorize Köleler, Üç Yoldaş, Sahipsizler, Gaffar ile Azra, Tan ve Tanklar, Demir Bebek, Kör (stories); İnsan Posası and Alman Ekmeği (interview stories). We revealed the parallels in the texts. As a result of the research; author lays the search for a job on the basis of the migration phenomenon, and adds the analysis of classes to prop his statements. Yıldız's short narratives have; migration process starting from Turkey to Germany in the landlessness, not enough food and lack of machines etc. The continuum becomes fragile through familial reactions and official control systems and the whole process ends with mechanization in production activities following the workers' arrival in Germany. In Yıldız's immigration-focused short narrations, it is not possible to encounter any Turks who return homeland from Germany that they went with great expectations. After all, despite the occupation being found, the workers' dignity and exertion have disappeared within the system.

Key Words: Bekir Yıldız, migration, Turkish worker migration, Germany.

Giriş

Almanya'nın iş gücü, Türklerin ise iş arayışının kesişimi sonucunda gerçekleşen, geçici olarak planlandığı hâlde kuşaklar oluşturacak derece kalıcı olan Türklerin “Almanya’ya göçü”; siyasal, sosyal ve kültürel bağlamdaki pek çok akademik çalışmanın konusu olmuş ve bu çalışmalarda göç olgusunun başlangıç noktasına iş ve işçi bulma ihtiyacı yerleştirilmiştir. Bahsi geçen çalışmalarda konuk işçi statüsünden “ulus ötesi” vatandaşlığa geçerken gerçekleşen ekonomik adımların bu dönüşümdeki reel rolü de vurgulanmıştır.¹

Göçün temel hareket noktası olan “iş bulma” gereksinimi, bireyin psikolojik ve toplumsal durumunu da imleyen, dikkate değer bir gerçektir. İşçinin niteliği, emeğinin maddi karşılığı, gelir-gider dengeleri, ekonomik düzen içerisinde işçinin rolü, yerli ve göçmen işçilerin ortaklık ve farklılıkları, işçi hiyerarşisi, Türkiye ve Almanya’daki ekonomik sistemlerin ve bu sistemler içerisindeki işçi rollerinin farklılıkları gibi konular ekseninde ortaya çıkan sorunlar, göçmen bireylerin iç dünyasında derin izler bırakmıştır. Bu bağlamda göçmen yazarlar tarafından kaleme alınan yazınsal metinler dikkate değerdir.² İş ve işçi bulma meselesini kişisel boyutlarıyla ele alan ve akademik çalışmaların ötesinde “benlik”, “kimlik”, “bunalım” vb. olgular etrafında şekillenen bu metinleri kaleme alan yazarlardan biri de Bekir Yıldız’dır.³ Yıldız, 1962’de Almanya’ya işçi olarak gitmiş ve matbaa fabrikasında çalışmıştır.

Bekir Yıldız’ın Almanya yılları, onun yazarlığında göçmenliğin önemli bir izlek olmasına yol açmıştır. Yazar; kaleme aldığı öykü, roman ve öykü-röportaj türündeki anlatılarında, yokluk içerisinde yaşayan Türklerin “ekmek arayışlarını” çok boyutlu olarak işlemiştir. Bu bağlamda yazarın *Celb, Maria Otuz Yaşında, Kefene Sarılı Mavzer, Duvardaki Güneş, Motorize Köleler, Üç Yoldaş, Sahipsizler, Gaffar ile Azra, Tan ve Tanklar, Demir Bebek, Kör* adlı öyküleri ile öykü-röportaj türündeki *İnsan Posası* ve *Alman Ekmeği* adlı anlatıları dış göç ekseninde kurgulanmıştır. Eserlerinde göç sürecini başlangıcından itibaren ele alan yazar, işçilerin Türkiye’den çıkışlarını, Almanya’daki yaşam koşullarını ve birtakım nedenlerle sonlanan gurbet dönemini farklı metinlerde işlemiştir.

Türkiye’den Çıkış/Kaçış: “Umut Ekmeği”

Bekir Yıldız’ın *Üç Yoldaş, Gaffar ile Zara, Kefene Sarılı Mavzer, Celb, Ekmekle Körebe Oynayanlar* ve *Demir Bebek* adlı eserlerinde Almanya’ya göç sürecinin başlangıcı anlatılmaktadır. Metinlerde anlatıcı, kahramanların Türkiye’den çıkış nedenlerini, Almanya’ya gidiş aşamalarını ve bu süreçte yaşanan ailevi ve bireysel durumları aktarmıştır. Göç hayallerinin tümünde ekonomik gereksinimler görülmektedir. Göçmenlerin günlük yaşamlarını idame ettirecek kadar bile gelirlerinin olmaması göçü

¹ Dış göçün ekonomik gerekçeleri ve kültürel yansımaları ile ilgili olarak bk. Abadan Unat; 1976, 2017; Aker, 1972; Koçtürk, 2008; Kuruyazıcı; 1992, 2001; Şen vd. 1996; Turan, 1997; Yıldırımöğlü, 2005.

² Türkiye’den Almanya’ya göç edenleri konu edinen yazınsal eserler ile ilgili olarak bk. Cengiz; 2009,2010; Demir, 2011; Doğan, 2003; Feyzioğlu, 2008; Zengin, 2010.

³ Bekir Yıldız’ın yaşamı, sanatçı kimliği ve eserleri ile ilgili olarak bk. Baskak, 2008; Cihangiroğlu, 2003; Durukoğlu, 2012; Ergün, 1975; Özer, 2007.

mecburi kılan temel nedendir. Bu noktada kimi kahramanların sınıf atlama ve bununla birlikte sağlanacak gelir düzeyindeki artış hayali de göçün sebepleri arasında sayılabilir.

Üç Yoldaş öyküsünde, Almanya'ya göç etmek isteyen üç Türk gencinin başından geçenler anlatılmaktadır. Öyküde, evraklarını tamamlamalarının ardından Alman doktorlar tarafından muayene edilme aşamasına gelen üç göçmen adayının göç etme gerekçeleri işlenmiştir. Bu gençlerden biri, ailesinin geçimini sağlayamadığı için birikim yapmak amacıyla Almanya'ya gitme planları kuran Feyzullah'tır. Almanya'da çalışması durumunda maddi eksiklerinin giderilebileceğini ve ailesinin tüm isteklerini karşılayabileceğini düşünen Feyzullah'ın hayali, kazandığı paralarla ailesinin her istediğini alabilmektir. Evlerindeki bozuk saatin yerine “sanayi ülkesi Almanya'dan en iyi saati” alacağını söyleyen Feyzullah, oğluna her istediği şeyi alacağı zamanların geleceğini aktarır. Öykünün diğer kahramanı Davud da “bir lokma ekmek için gurbeti diyar eylediğini” (Yıldız 1990: 185) ifade etmektedir. Tayyar'ın ise gidiş nedeni diğerlerinden farklıdır. O, “Benim kitabım yazmaz, alt tarafı bir gırtlak için Almanya'ya gitmeyi. Ama işin içinde kadın olunca, Fizan'a giderim pır diye.” (Yıldız 1990: 178) diyerek Alman kadınlarının güzelliklerini duyup yollara düştüğünü ifade eder. Öyküden hareketle, maddi gereksinimlerden dolayı göç etmeye mecbur kalan göçmen adaylarının, başvuru aşamasından itibaren birtakım zorluklarla karşılaştıkları anlaşılmaktadır.

Gaffar ile Zara adlı öyküde ise göçün nedeni toprak ve makine eksikliğidir. Traktör alma hayaliyle yola düşen Gaffar, çocuklarına yedirecek lokma bulamamaktan şikâyetçidir. Onun en büyük hedefi bir traktör alarak ağanın karşısına dikilmek ve makûs talihine bir son vermektir. Bu hedefe ulaşmasındaki en büyük engel ise köyden ayrılmasına müsaade etmeyen babası ve ağasıdır. Ağanın hakaretlerine karşı Gaffar'ın verdiği yanıt, küçük yerleşim yerlerinde insan gücünün değerinin azalmasıyla birlikte göçün kaçınılmaz olduğunu vurgular niteliktedir: “Bu gidiş mecburiyettir. Traktörü karşımıza sen dikmedin mi? İtibarımızı sifira gene sen düşürmedin mi? Ve de yiğit işini elimizden alıp traktörün ağzına sen atmadın mı? Gideceğim, hem döndüğümde senin gibi toprağım olacak” (Yıldız 1985: 25). Gaffar, kendisine yöneltilen “Neden Almanya?” sorusuna da göçün neden ve sonuçlarını içeren yanıtlar verir. “Alman parası bizim devletin parasından üç kat daha kuvvetlidir.” diyen Gaffar, kazandıklarıyla bir traktör alacağını, kapının önünde duran traktörle köyün yerinden oynayacağını, bu traktörle yeri göğü süreceğini ve böylelikle “fukaralığın temelini çökerterek” toprak damdan kurtulup büyük bir ev yaptıracak parasının olacağını anlatır. Gaffar'ın öyküsünden hareketle göçün nedenleri arasında sınıfsal farklılıkların ortadan kaldırmak düşüncesinin de bulunduğunu söylemek mümkündür.

Demir Bebek'te de göçün temel nedeni yokluktur. Narin, kardeşinin merakla gösterdiği arabalara bakıp babasının çalışmasıyla şu anda Almanların bindiği arabalara onların da bineceğini, annesinin çalışması ile toprak sahibi de olacaklarını kardeşine söyler. Öykülerde yoksulluktan doğan eksikliklerin ortadan kaldırılması hayali göçün temel tetikleyicisi durumundadır. *Celb* adlı öyküde de toprak edinme hayali göçün temel nedeni olarak anlatılmıştır. Öykünün kahramanı, havası suyu bol ama açlığın kol gezdiği memleketi Muş'a geri döneceğini, döndüğünde ise kaderlerinin değişmiş olacağını anlatır. Hayalinde sarı sarı ekinler vardır. *Alman Ekmeği*'ndeki *Ekmeğe Körebe Oynayanlar* adlı röportaj-öyküde de göçün nedeni olarak “Anayurttaki açlık” verilmiştir.

Anlatıcı, Almanya'ya gelişini “Anayurtta aç kalan karnımın doyması, böyle başlamıştı işte” (Yıldız 1997: 8) cümleleriyle anlatmıştır. Görüldüğü üzere göçün temelinde aynı motivasyon vardır. İşçiler, farklı köy-kasabalardan olmalarına karşın aynı duygu ve düşüncelerle göçe niyetlenmişlerdir.

Ailelerini ikna aşamalarını atlatan göçmen adaylarının karşılaştıkları ikinci aşama, Alman doktorlar tarafından muayene edilmeleridir. Göçmenlerin Almanya'dan işçi statüsü kabulü alabilmek için Türk doktorların dışında Alman doktorlara da muayene olmaları gerekliliğinden doğan ve insanlık dışı muamelenin görüldüğü bu kontrol, göçün Türkiye ayağında yaşanan en sıkıntılı aşamadır. Doktor ve hemşirelerin donuk ifadeleri altında gerçekleşen muayenede aynı anda üç işçi adayı tepeden tırnağa soyularak, işçiler hareket becerilerinden dişlerinin tamlığına kadar kontrol edilmektedir. Yazarın “beygir muayeneleri”ne benzettiği bu durumu; *Üç Yoldaş* ve *Kefene Sarılı Mavzer* adlı öykülerinde görmek mümkündür.

Üç Yoldaş, doğrudan Alman doktorların göç öncesi yaptıkları muayenelerini işleyen bir öyküdür. Öyküde Feyzullah, Tayyar ve Davud'un muayeneden geçememeleri nedenleriyle anlatılmaktadır. Feyzullah, dişi eksik olduğu için kabul alamazken; Kasımpaşalı Tayyar sırtındaki yaradan ötürü ağır işlerde çalışamaz raporu ile muayeneden gönderilir. Davud ise homoseksüel olduğunun anlaşılması üzerine olumsuz bir rapor alır. Öyküde üç kişinin muayene odasından çıkmadan yeni bir üç kişinin muayenesine hızlıca başlanması dikkat çekmektedir. Bu durum yazarın anlatılarının genelinde görülen makineleşme ve metalaşmanın somut bir örneğidir. Öyküde Feyzullah, Tayyar ve Davud'un insanî değerlerle bağdaşmayan muayene sahnesi, göçmen işçi adaylarının hükümet görevlileri tarafından bir meta olarak görüldüğünün kanıtıdır. Görevliler, ötekileştirdikleri işçi adaylarının içine düştükleri psikolojik durumu gözetmemişler; sıradaki üç kişiyi makine düzeni içerisinde hemen muayeneye almışlardır.

Göçmenlerin gerekli sağlık kontrollerinin dışında “otuz beş yaşından gün almamak” koşulu da kahramanların hedeflerine ulaşmalarındaki bir diğer sağlanması gereken kriterdir. *Kefene Sarılı Mavzer* adlı öykü, bu konu üzerine kurgulanmıştır. Almanya'ya göç için başvuran kahramanın otuz beş yaşını doldurmasına altmış dört gün kalmıştır ve otuz beşini doldurmasının ardından başvuru kayıtlarından düşürüleceği gerçeği onun en büyük korkusudur. Bu koşulu en kısa zamanda sağlaması gerektiğini düşünen kahraman, çareyi rüşvette bulur ancak rüşvet verecek bir birikimi ya da geliri yoktur. Bu aşamada dedesinin Kurtuluş Savaşı'ndan kalma mavzerini satmak için dedesinden ister. Mavzerin satışından gelecek paranın rüşvet olarak yeteceğini hesaplayan kahramanın dedesini ikna etmesi onu hayallerine bir adım daha yaklaştırmaktadır. Satışa olur veren dedenin tek isteği kefen parasının ayrılmasıdır. Kahraman ise dedesine Almanya'dan en iyi kefeni alıp yollayacağını söyler. Büyük umutlar bağlanan göç için büyük fedakârlıklar yapıldığını aktaran bu öyküde sistemin ilerleyişinde görülen usulsüzlüklerle birlikte insani değerlerdeki kuşak farklılıklarına da değinilmiştir.

Almanya'ya işçilerin varabilmesindeki son aşama sınırdan geçiştir. Yazar, Almanların bu konudaki hassaslığını *Kör* adlı öyküsünde aktarmıştır. Gözleri görmeyen babası Ömer'i tedavi ettirmek için Almanya'ya getiren Seyfettin'in başından geçenlerin

anlatıldığı eserde dört gün süren yolculuğun ardından babasının çalışma izni olmadığı için polis tarafından Almanya'ya girişlerine izin verilmemiş, babasının görme engelli olduğunu kanıtlayan bütün evrakları göstermesine karşın polislerce kirpiklerini yakacak derecede yakınlştırılan sigarayla babası ayaküstü muayene edilmiştir. Ömer'in görmediğine ikna olan polisler sonunda sınırdan geçmelerine izin vermişlerdir. Muayene aşamasında görülen gayriinsani muamelenin benzerinin aktarıldığı öyküde, Alman hükümetinin resmi görevlisi olan bir polisin, görme engelli ve yaşlı bir adama karşı tavrı, sürecin ne denli acımasız işlediğini gözler önüne sermektedir.

Yıldız'ın öykülerinde Türkiye'den göç etme düşüncesi, para kazanma ve sınıfsal farklılıklardan doğan olumsuzluklardan sıyrılmak niyetinden doğmuş; ancak sosyal ve ekonomik şartlardan dolayı göçe hazırlık aşamasından itibaren birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Aileden ayrılma, bağlı bulunulan ekonomik sınıfın üst-yapılarından onay alma ve göç başvurusu için gerekli mali kaynakların yetersizlikleri anlatılarda aktarılan göçün başlangıç aşamasında karşımıza çıkan temel problemlerdir. Yazarın bu aşamayı aktardığı öykülerinde göçün temel nedeni olarak kahramanların herhangi bir işte çalışmamları ve ait oldukları sosyo-ekonomik yapıdan sıyrılmaya çabaları görülmektedir. Kahramanlar, kendi gerçeklerine karşı çıkararak ekonomik özgürlüklerini sağlayacak bir iş arayışındadır. Buldukları çevre ise onların hayal ettikleri geleceği sağlayacak mali birikimi oluşturmalarına olanak tanımamaktadır. Bu nedenle de her aşamasında pek çok zorlukla karşılaşacakları göçü göze almakta; çevrelerinin tepkilerine ve Almanların insani olmayan tavırlarına katlanmaktadırlar.

Almanya'da Yaşama / Çalışma Süreci: “Acı Vatan’ın Acı Ekmeği”

“Biz ne arıyoruz Almanya’da sahi? Ekmeği mi?”

(Yıldız 1997: 57).

Yazarın Almanya'ya göç odaklı eserlerinin çoğu, göçmenlerin çalışma süreç ve koşulları ekseninde kurgulanmıştır. Türk göçmenlerin çalıştığı fabrikalar, bu fabrikaların üretim alanları; göçmen işçilerin çalışma koşulları, barınma ve sigorta hakları, gıda ihtiyaçları, sendika faaliyetleri, üretim-ücret dengesi ve ekonomik nedenlerle biçimlenen ailevi durumlar ile yabancılaşma ve makineleşmenin getirdiği psikoloji eserlerde karşımıza çıkan başlıca konulardır. Konunun bu bağlamda en yoğun işlendiği eser *Alman Ekmeği*'dir. Bekir Yıldız, anlatısında dört yıl çalıştığı Walldorf'a altı yıl sonra yeniden gelmiş ve yaşadıklarından hareketle göçün nedenlerini sorgulamıştır. Bu noktada altı yıl önceki sistem ile o günün durumuna ait eş zamanlı ve art zamanlı değerlendirmelerde bulunan Yıldız, fabrikanın görünümünden üretim aşamalarına, çalışan işçilerin sosyal yaşamları ve psikolojik durumlarından sigorta, tazminat, sendika vb. hak edişlerine değin pek çok konuya dair izlenimlerini eserinde anlatmıştır.

Yıldız, *Ekmekle Körebe Oynayanlar* adlı anlatısında dört yıl çalıştığı Walldorf'a altı yıl sonra yeniden geldiğinde çalıştığı fabrikaya ait izlenimleri şu cümlelerle aktarılmıştır:

“Walldorf’un yol ağzına bakıyorum. On yıl önce çalışmaya geldiğim, dört yıl çalıştığım fabrika gene orada. Büyük, çok büyük bir timsah gibi

duruyor öylece. İçi emekçi doludur bu saatte. Benim zamanımda, üç bindik. Beş bini aştığını duydum. Beş bin anaç kuş. Ya da beş bin kanadı yolunmuş kuş bunlar. Ben de onlara katılmışım. Tıka basa doymuş timsahın çevresinde dolanmışım ilkin. Sonra ben de onlara uymuştum”

(Yıldız 1997: 7).

Almanya'ya çalışmaya gelen işçileri, ekmekle körebe oynayanlar olarak nitelendiren yazara göre anayurtta ekmek saklandığı için göç kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle milyonlarca işçi ekmeğini, “İsa'nın memleketinde” aramaya mecbur bırakılmıştır. Yazarın dinî farklılıkları ön plana çıkarması dikkate değerdir. Müslüman yaşama uygun olmayan standartları göze almayı, din perspektifinden ziyade kültürel bağlamda değerlendiren yazara göre bu durumun sonlanmasının tek çaresi işçilerin gözlerin bağının çözülmesi ve ışığa alışmaları yani özlük haklarının doğal bir hak ediş olduğunun farkına varmalarıdır.

Yıldız'ın anlatılarında üretim aşamasına ilişkin pek çok gözlem ve yaşanmışlığa yer verilmiştir. Fabrikaya girişin ardından, fabrika kokusunu “Chat Noir, Soir de Paris, Mousan Laventel, Avon Wishing kokuları kadar ünlü bir koku var içeride: Fabrika esansı. Kapalılık, demir, elektrik, duman, yağ, kir, boya ve alın terinin karılmasıyla elde edilmiş bir esanstır bu. Önce burnum bu kokuyu alıyor. Sonra yürüdükçe kendim koku oluyorum kuşkusuz” (Yıldız 1990: 206) şeklinde betimleyen yazar, fabrikalarda bireyin şuaşuzlaştırıldığı üretim aşamaları ile fabrikadan işçilerin çıkmasıyla noktalanen günlük rutini anlatılarında aktarır. Yazara göre fabrikaların tümü, “fabrika beyni” olarak nitelendirdiği idari kısım tarafından yönetilmektedir. Bir anlamda emek mühendisliğinin yapıldığı mühendis masalarındaki milimetrik kâğıtlarda “emekçi sayısı artırılmadan, fazladan bir makinanın daha yapabilmesi için çareler aranmaktadır” (Yıldız 1997: 71). Almanya'ya gerçekleşen göçün ardından başlayan sınıf ve emek sömürüsü odaklı üretim sürecini, *Alman Ekmeği*'nin yanı sıra *Motorize Köleler* ve *Demir Bebek* adlı öykülerde de görmek mümkündür.

Motorize Köleler, Almanya'daki çalışma sistemi içerisinde işçilerin içinde buldukları döngüyü aktarmaktadır. İşçilerin yaşamını şekillendiren “zaman” üzerine kurulu öyküde; çanlar eşliğinde başlayan gün, kahramanın saniyeler hatta saliseleri hesaplayarak evden çıkışı ile başlayıp eve dönüşü ile sonlanır. Heidelberg'deki fabrikaya gitmek için arabasıyla evden çıkan kahraman, radyodaki grev haberlerini dinleyerek ve zihnindeki iş-zaman çizelgesini doldurarak fabrikaya ulaşır. Fabrikaya ulaştığında da beynindeki kronometre çalışmaya devam eder:

“Hala hava aydınlanmadı. Fabrikanın dört bir yanına monte edilmiş hoparlörlerden anonlar, göksuyunda yıkanmış gibi, tertemiz duyuluyor. Saat altıyı kırk dört geçiyor. Yediye on altı var. Daha hızlı yürüyorum şimdi. Yemekhaneyi geçtim. Dördüncü halleğe doğru ilerliyorum. Halleler arası otuz metre. Her hallenin genişliği seksen. Çarpmaya, bölmeye zamanım yok. Mercedese alışkın bacaklarım, yeni yeni açılmaya başlıyor. Kafamın içinde bir yay kurulmuş sanki. Zaman azaldıkça, yayın bacaklarımı itiş gücü artıyor. Daha hızlı yürüyorum şimdi. Üçüncü hallenin başındayım. Seksen metre sonra kendi halleme gelmiş olacağım. Gerisi kolay. Çantamı başımın üzerinden alıyorum. Kollarımla,

bacaklarıma yardımcı olmak istiyorum. Başardım da. Şimdi koşmaya en yakın yürüyüşü yapıyorum. Hallemin başına geldim. Anons veriliyor gene. Yediye on üç var. Seviniyorum. Dün de, aynı zamanda, aynı betonun üzerindeydim”

(Yıldız 1990: 205).

“Atımı koşturmak için tabanca sesi bekleyen cokey gibi” (Yıldız 1990: 208) iş başlangıç anonsunu bekleyen tüm işçiler, anonsun duyulmasıyla birlikte birer makineye dönüşerek halleleriyle bütünleşir. İşçilerin zihinlerindeki kronometre durmaksızın çalışır. Her parçaya otuz saniyede üç vida vidalanmalıdır. Bu zihinsel süreölçerlere, işverenler tarafından görevlendirilen kimselerin işçilerin zamana uymalarını kontrol etmek amacıyla iş başında uzaktan onları izleyerek tuttıkları kronometreler eşlik etmeye başlar. Saat dokuzdaki kahvaltı ve on ikideki öğle yemeği dışında aralıksız süren bu tempoda işçiler, iş sonunda da saliseleri hesaplayarak evlerine dönerler.

İşverenlerin üretim faaliyetlerini kronometrelerle kontrol etmesini *Alman Ekmeği*'nde de anlatan Yıldız, *Masalara İğnelenmiş Pazular* adlı anlatısında Türk işçi Feyzullah'a yüklenen işin iki dakika altı saniyede tamamlanmasını aktarmaktadır. Feyzullah, ustabaşı tarafından verilen yeni iş dağılımına itiraz ederek hesapta bir yanlışlık olduğunu söylese de mühendisler tarafından yapılan hesabın, “ayetlerden bile hesaplı olduğu” (Yıldız 1990: 93) cevabını almıştır. Bunun üzerine Metal-İş Sendikası'ndan gelen temsilcilerin gözetiminde üretim zamanı ölçülmüş ve Feyzullah insanüstü bir çabayla kendisine verilen sürenin altında işini tamamlamıştır. Aynı kitapta yer alan *Dünyanın En Büyük İspiyon Şebekesi* adlı anlatısında ise işçileri Mısır piramitlerinin inşasındaki kölelere benzeten Yıldız, bir zamanlar kendisinin de çalıştığı halleleri şöyle tasvir etmektedir:

“Eni seksen, boyu iki yüz metre olan bir halle bu. Bantlar döner içinde. Yürüyen, dönen bantlar... Şimdi kapkaranlık, kapitalizmin son hilesi bu otomasyon... Üretim aracını, hiçbir üretim aracını bütünüyle yönetemeyecek duruma getirilmiş emekçiler çalışıyor burada da. Mısır ehiramları... Kırbaçlar şaklıyor. Göğe doğru yükseliyor ehiramlar. Her bir katından ölen yüzlerce, binlerce köle. Ölenlerin yerine, sırada bekleyen diğer kölelerin alması... Yeni köleler. Yeni köleler. Yapacakları işi öğrenmeleri çok kolay ama bir taşı şuradan alıp şuraya taşımak. Yirminci yüzyılda da aynı. Şu vidayı alıp şuraya takmak. Aynı vidadan aynı yere bir günde önünden geçen bir makinanın bir parçası üzerine binlerce kez takmak.”

(Yıldız 1997: 64).

Yazarın yukarıdaki parçada da belirttiği gibi sistem, büyük bir otomasyon üzerine kuruludur. İşçiler, bu düzen içerisinde çalışan makinelerden farksızdır. Bağlam değişse de işçinin sistem içerisindeki rolü aynıdır: Kölelik. Asırlar önce piramit inşası esnasında görülen emek sömürüsü, yirminci asırda da aynen devam etmektedir. İşçiler, sistem içerisinde makineleşmişler; bu çarpık düzende emeklerinin yanında değerlerinde de birtakım kayıplar yaşamışlardır. Var olan düzenin, işçilerin birbirlerini işpiyonlamaya sevk ettiğini savunan Yıldız, işçilerin birbirlerini izleyen aşamalarda çalıştığını, bu

nedenle bir işçinin eksikliğinin bütün zinciri durduracağını ifade ederek işçilerin maddi kaygılarla üretimin devamını sağlamak adına birbirilerini şikâyet ettiklerini dile getirmiştir. Yazar, çalışma alanında bulunan banttaki ince bir telle işçilerin nasıl denetlendiğini şu satırlarla aktarmıştır:

“Patronun denetimi, ince, incecik bir bakır telle yapılıyor şimdi. Bantı döndüren motora bağlanmış bu tel. Böylece, kölelerin sırtında şaklayan kırbaçların sesi yerine, motora sarılı bakır teller, eksiden artı kutuba atladıkça, denetlenmiş oluyor yüzlercesi, binlercesi. Her emekçinin para kazanması, bir öncekinin çalışmasına bağlanmış. Dünyanın en büyük, en kurnaz ispiyon şebekesi kurulmuş böylece”

(Yıldız 1997: 67).

Demir Bebek adlı öyküde de fabrikadaki emek sömürüsüne dayalı ve işçilerin makineleştirildiği çalışma sistemiyle ilgili parçalara yer verilmiştir. Öyküde adı anılmayan anne, kırmızı ışığa sabitlenmiş bir şekilde kendisine verilen görevi tamamlamaya çalışırken iki duvar arkadaki eşini görememesini düşünür ve fabrikayı oba yeriyle karşılaştırır. Obada başını kaldırdığı anda gördüğü eşini, birbirlerine çok yakın olmalarına rağmen fabrikada görememektedir. Henüz emzikli olan oğlu Davud’u evde bırakması ve Davud’un kismetini olarak nitelendirdiği sütünü lavaboya dökmesi ondaki travmayı kuvvetlendirmektedir. Onun için şehirde bulunan ışık, okul ve fabrika olanakları, köy ile şehir arasındaki en temel paradokstur. “Yere batsın” dediği köy, sevdiklerini doyasıya görmesine imkân tanırken şehirde çalışıyor olmak; toprak alacak maddi güce kavuşmak, demektir.

Anlatılarda üretim alanlarındaki farklılıklar göze çarpmaktadır. Türk göçmen işçiler; inşaat, makine üretimi ve hayvancılık sahalarında çalışmaktadırlar. Yazar üretim sürecinin bireye yansımaları bağlamında en çok silah sanayiinde çalışan işçileri ön plana çıkarmış; işçilerin psikolojilerini aktararak bir anlamda konuya ilişkin kendi düşüncelerini de sıralamıştır. *Kör* ve *Tank* ve *Tanklar* adlı öyküler bu izlek üzerine kurgulanmıştır.

Kör adlı öyküde oyuncak fabrikasında çalışan Seyfettin’in kaldığı barakaya ulaştığında işten çıkarıldığı haberinin gelmesi üzerine iki yüz kilometre ötedeki tank fabrikasına geçme hesaplarına başlayan Seyfettin, babasının ameliyat masrafları için bu işi kabul etmiştir. Öyküde sağlık politikası, iş güvencesi ve üretim sahalarına ilişkin izlenim ve düşüncelere yer verilmiştir:

“Tanklar geçecek, panzerler geçecek Seyfettin’in gözleri önünde. Ateşler açılacak. Topraklarına, belki de köyelerine kadar ulaşacak bu tanklar. Öldürecek önüne çıkanı. Seyfettin, olmaz, diyecek düşüncesinin burasında. Belki de tankın makinalısını bana taktıracaklar. Bizimkilerde alacaklarmış. Onlar da alacaklarmış. İkisini de biz yapacaktık. (...) Bantlarda karşı karşıya geçip yapılmış tanklar, bazukalar. İtalyanlar, İspanyollar, Yunanlılar, Türkler... Kimi bantlarda, yan yana çalışılmıyor. Fabrikalarda kavga çıkmıyormuş. Satıldıktan sonra... Çalışmam gene de. Beklerim birkaç gün daha.”

(Yıldız 1997: 32).

Kahramanların buldukları nokta ile içinde yetişilen değerler arasındaki çatışmanın vurgulandığı parçada kahramanların dâhil oldukları üretim süreçlerini sorgulamaya başlamaları dikkate değerdir. Üretilen silah ve tankların kime doğrultulacağı düşüncesi, bu çatışmayı doğuran en temel etkidir. Oyuncak fabrikasının yerine silah fabrikasında göreve başlaması da kahramanın içinde bulunduğu paradoksu göstermesi bakımından dikkate değer bir motiftir.

İşçilerin kendi elleriyle tamamladıkları ateşli silahların bir gün kendi anavatanlarına zarar vereceği fikri benzer şekilde *Tank ve Tanklar* adlı öyküde de işlenmiştir. Kıbrıs Çıkarması'nın haberini alan Türk işçi Kerem ile Yunan işçi Andonis'in sıkı dostluğunun bozulmasının anlatıldığı öyküde yazar, bütün gerilime karşın üretimin sürdüğünü ironik bir biçimde aktarmış ve emperyalizmin insani değerlerden ne derece yoksun bir yapı kurduğunu aktarmaya çalışmıştır. Kerem ile Andonis, kazandıkları marklarla memleketlerinde tutacaklar işi, tatil planlarını, Andonis'in düşününde çifttelli oynama hayalleri kuran iki dostken Kıbrıs'tan gelen haber, bu dostluğu derin bir sessizliğe gömmüştür. İşverenin; üretim, dolar-mark dengesi ve fazla iş gücü üzerine şekillendirdiği sistem ise insani değerlerden yoksun bir biçimde savaş çıkarsa üretimin artacağı ve işçilerin ülkelerine geri döneceği üzerine kuruludur:

“Bant dönmeye başladı. Birileri koşturuyordu oraya buraya ana kapı açıldı. Birkaç kişi göründü. Banın az ötesinde durdular. Ellerinde planlar vardı. Emekçilerin ismi, ulusu da başka bir kâğıttaydı. Yeni emekçiler gerek, dedi ustabaşı. Savaş çıkmayabilir, dedi birisi. Üretim elimizde kalırsa... Düşmanlıkları eskidir, dedi, yeni emekçilerin alınmasını isteyen. Küçük bir olay yeterlidir, tarihi bugün yapmaya. Ben derim ki Türklerin hepsini çıkaralım. Elimizde yeterince Yunanlı emekçi yok ama. Yugoslavlarla doldururuz boşluğu. Yunanlıları çıkaralım. Türkiyeli emekçilerden çok işsiz var. Sendikaları... Sendikalarıyla anlaşmak kolay. Ulusal bir durum bu. Savaş çıkarda eğer tüketimimiz çok arta. Bu da sendikalarının ne zamandır istediği yüzde on zammı yapmamızı kolaylaştırır.”

(Yıldız 1997: 57).

Zihindeki bütün sorulara rağmen çalışma durmaz ve işçiler hallelerini terk etmezler. Zamanın kronometrelerle ölçüldüğü ve bir günün önceki günden farklı olmadığı düzen içerisinde iş; aynı tempoyla başlar, işin başlamasına iki dakika kaldığını bildiren zille birlikte işçiler aletlerini alır ve sürenin dolmasıyla birlikte matkaplar döner, çekiçler inip kalkar ve merccekler, mermiler, bombalar büyük bir gürültü eşliğinde üretilmeye devam eder. Yazar, göçmenlerin bu değişmez sistem içerisindeki rollerinin altını çizerken kahramanların emekleriyle birlikte masum kardeşlik duygularını da kaybettiklerini ifade etmektedir. Kesintisiz üretim esasına dayalı düzenin içerisinde işçiler, zihinlerine kodlanmış süreölçerlerle nesneleştirilmişlerdir. Benzer durum, fabrika çıkışlarında da görülmektedir. Yıldız, fabrika çıkışında işçilerin durumlarına ilişkin gözlemlerini ise *Yiyenler ve Alanlar* anlatısında şöyle aktarır:

“Ardıma dönüyorum. Bomboş beton saha. Üç beş dakika öncesine değin arabayla doluydu üzeri. Fabrikanın cankurtaran düdüğünü andıran sesiyle fırladı emekçiler bu düdükler, binlerce kan kaybeden hastanın,

yaralının hastaneye götürüleceğini anlatır. Kan kaybeden hasta emekçilerdir burada.”

(Yıldız 1997: 61).

İşe başlama ve çalışma aşamalarında olduğu gibi iş çıkışlarında da işçiler, benzer bir otomasyonun içerisinde yer almaktadır. Yazar, işçinin emeğini kana benzeterek fabrikanın, emek yani kan kaybına yol açtığını dolayısıyla da kişiyi ölüme yaklaştırdığını anlatmış; aynı bağlamda iş bitiş sirenini cankurtaran düdüğü ile ilişkilendirerek betimlediği tablonun aslında bir üretim sahası değil bir cephe olduğunu ifade etmiştir.

Yıldız, Almanya’da buldukları süre zarfında işçilerin yaşam koşullarına ilişkin bilgi ve tecrübelerini de anlatılarında aktarmıştır. Almanya’da çalışan göçmenlerin pek çoğu gayriinsani koşullarda yaşamını sürdürmekte, fabrikadan arta kalan zamanlarını barakalarda geçirmektedir. *Kör*’deki Seyfettin, *Sahipsizler*’deki Ragıp Baba barakada yaşamını sürdüren işçilere örnek olarak verilebilir. *Alman Ekmeği*’nde kendi öyküsünü aktaran yazar da Almanya’ya ilk geldiği dönemde bu barakalarda kalmıştır. Barakadaki ilk gecede yazarı uyku tutmamış; karısını, çocuklarını, yakınlarını düşünerek geceyi geçiren Yıldız, yıllar sonra yeniden geldiği Almanya’da fabrikaların sayısının artmasıyla birlikte baraka sayılarının da çoğaldığını fark etmiştir. Yazar, bu izlenimlerini *Koku Sızdırmayan Tabutlar*’da şu cümlelerle aktarmıştır:

“İşte kaldığım baraka. Tanıyorum onu. Yeni yapılmış pek çok iki üç katlı barakaların yanında, büyük inşaatların şantiyesi gibi durmasına karşın tanıyorum. Duvarları, pencereleri, kapısı eskimiş. Yepyenydi biz geldiğimizde. Bizim için yapılmıştı. Otuz iki Türk için... İki binden fazla yabancı emekçi var şimdi buradaki barakalarda. Türk, İtalyan, İspanyol, Yunan, belki Yugoslav da... Kapıdan içeri giriyorum. Bizim yıllarca girip çıktığımız kapımızdı bu. Umut kapımız”

(Yıldız 1997: 55-56).

Eserlerinde Alman işçilerin durumuna da değinen yazar, Almanların “sanayiye hayran olup saygı duyduklarını” söyleyerek Türk işçilere göre çok daha bilinçli oldukları görüşünü dile getirmiştir. Yazara göre Alman işçiler, sistemin koyduğu kurallara tamamen uyarak haklarını koruyup yeni haklar iddia edebilmektedirler. Sistem, Alman işçilerin herhangi bir biçimde ayaklanmalarına olanak tanımayacak şekilde tasarlanmıştır. *Tank ve Tanklar*’da vurgulandığı üzere üretim-tüketim dengesi içerisinde Almanların rolü birey odaklı yaşantılarında iş-para denklemini kurmaktır. Yazar, Almanların sistemle bütünleştiğini ve standartların onlar tarafından belirlendiğini ifade etmekte ve bu noktada Alman işçilerin göçmen işçilerle bir duygu bütünlüğüne girmeleri gerektiğini “Dönecek, hepsi dönecek günün birinde. Hans, Willi, Marin, bak yanınızdaki arkadaşlarınız gidiyor. Kovmuş patronlarınız. Onların da bir ulusu vardı oysa. Nasıl kovulduysa buralara, sizler de kovulursunuz günün birinde. Emekçi olunduktan sonra güvenmemelisiniz Almanlığınıza da. Emekçinin Türk’ü Alman’ı olur mu sanıyorsun Hans?” (Yıldız 1997: 96) cümleleriyle aktarmıştır.

Alman Ekmeği’nde yazarın sorguladığı konulardan biri de işçi gereksinimini doğuran nedenlerdir. Yazarın Almanya’daki tanıdıklarıyla sohbetlerinde konuya ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunulmuştur. Bu noktada işçi göçünün temel nedeni

olarak emperyalizmi görülmektedir. Örneğin, *Otto'nun Bacakları Kimlerin Arasında* adlı parçada Almanya'nın işçi ihtiyacının nedenlerini Otto şöyle anlatır:

"Yabancı işçiler" diye, bir an önce konuya girmek istiyorum.

Korkuyorum sarhoş olmasından.

"Lebensraum" diyor Otto, bakışlarını odada dolaştırırken.

Düşünüyorum, çıkaramıyorum, "Lebensraum"un anlamını. Soruyorum.

"Ne demek Lebensraum, Otto?"

Örnekler veriyor uzun uzun.

"Bir ulus için yaşamanın zarflanması" diyor. "Başka yerlere sığrama zorunluluğu. Bir sandalda on kişi düşün, üç fazla geliyor, ne olur?"

"Anladım" diyorum. "Lebensraum"la yabancı işçileri nasıl bağlıyorsun peki?"

"Hitler iktidara geldiği zaman, Almanya'da işsizlik vardı. İşsizliği ortadan kaldırdı Hitler. Kaldırdı ya, bu kez de Lebensraum'umuz savaşa zorladı bizi. Sınırlarımıza sığmıyorduk artık."

"Yabancı işçiler?"

"Günümüzde ileri toplumlar, her zaman savaş durumundadır zaten dost. Almanya'nın savaşmadığını söyleyebilir misin?"

"Nasıl yani?"

"Geri bırakılmış ülkeler de savaşıyor, diyebiliriz. Bu sessiz bir savaştır ama. Bir ulusu ele geçirmek için, ordular göndermeye gerek yok artık. Değerlerini ele geçince, insanları da ele geçirilmiş oluyor. Aslanlar orman içlerinde avlanmıyor çağımızda. Su başlarında avlamak mümkün onları. Nasıl olsa su içmeye gelecekler çünkü. Demek oluyor ki, aslanı değil suyu ele geçirmek gerekir önce. Bunu sezmiş süper devletler de. Böyle yaptılar işte. Emperyalizm dediğimiz, bundan başka nedir dostum?"

(Yıldız 1997: 28-29).

Yıldız'ın arkadaşı Otto'nun yukarıda alıntılanan ifadeleri, sömürü düzeninin nasıl bir çarka dönüştüğünün en açık ifadeleridir. Emek sömürüsünün temelinde, gizli bir savaş bulunmaktadır. Otto'nun su başı olarak nitelediği Türk işçiler bağlamında düşünüldüğünde Almanya'dır. Almanya, ekonomik imkânlar sunarak emperyalist amaçları doğrultusunda hareket etmektedir. Bu düzen içerisinde de değer yitimi ve sömürü kaçınılmazdır. *Masalara İğnelenmiş Pazular* adlı anlatıda ise Almanya'nın işçi çalıştırma gerekçeleri, Yıldız'ın yönelttiği "Siz, yetkili biri olsaydınız, yabancı işçilerin Almanya'da çalışmalarına izin verir miydiniz?" sorusuna verilen yanıtla şöyle ifade edilmiştir:

"Almanya bu konuda bağımsız değildir" diyor, omuzunu silerken.

"Avusturya, Fransa, Belçika, Hollanda, İsviçre... Yabancı işçi çalıştırdığına göre."

"Anlayamadım" diyorum.

"Ekonomik" diyor. "Tamamen ekonomik. Ucuz emek, sanayi kesimini etkiliyor. İkinci önemli neden de tüketimle ilgili. Yabancı ülkelerde çalışan

milyonlarca işçinin katıldığı tüketimi düşünün. Almanya, yabancı işçi çalıştırmazsa, örneğin Fransa, Hollanda, Avusturya yararlanır ucuz emek ve tüketimden. Her işçi pazarlarımız için doğal bir taşıyıcıdır. Sanıyorum, hükümetimiz bu nedenle çalıştırıyor yabancı işçileri. Yoksa sayısız sorunlarla uğraşılır mı?”

(Yıldız 1997: 77).

Yazar, bu yorumu kapitalizm çerçevesinde değerlendirerek Alman işçi sınıfının ürettiklerinin satılmasıyla birlikte mutlu edildiği ve böylece bir devrimin engellendiği değerlendirmesinde bulunur. Türk işçilerin emperyalist güçlerin kendilerini tüketim bağlamında da sömürmesine izin verdiğini savunan Yıldız, “ekmeği tâ buralarda arayan bizler kapitalistlere nasıl da pasta yedirir olmuşuz.” (Yıldız 1997: 58) diyerek eleştirilerini şu cümlelerle dile getirir:

“Al Ahmet, al Ayşe, al Osman, al Jale. Sizler de alın. Yemeyin siz, içmeyin siz, alın. Durmadan alın. Birer televizyon daha alın. Teyp alın, araba alın. Aldıklarınızla gelin memleketinize ama. bire beş, bire on satılacak pazarınız burada çünkü. Gümrük kapılarında başlayın küfretmeye, gelip geleceğinize. Dudak бүкүн, dudak бүкөнlerimiz gibi. Ağırlamaya getirdiğiniz Almanlarla birlikte dudak бүкүн. Çekiştirin konuklarınıza biz derken, bizimle birlikte kendinizi de. Aldıklarınızı satın şimdi de. Satın. Çok para kazanırsınız nasıl olsa. Bir markın altı Türk lirasına ulaştığını yazıyor gazetelerimiz. Satın, korkmayın. Geriye döneceksiniz nasıl olsa. Çağırıyor sizleri gene Alman sanayicileri. Çağıracaklar hep. Hileleri anlaşılana değin çağıracaklar daha. Gümrük duvarlarımızı kemiriyorlar sizlere çünkü. Almanya’daki, hele hele toplumumuz için ne denli lüks tüketim varsa, üşüşün leş kargaları gibi üzerine. Üşüşün de yüzü gülsün fabrikatörlerin.”

(Yıldız 1997: 62).

Anlatılarda sendikal haklarına ilişkin göndermelere de yer verilmiştir. Hiçbir öykü doğrudan bu konuya odaklanmamakla birlikte metinlerde işçilerin grev, çalışma saatleri, üretim güçlerinin ölçülmesi gibi meselelere ilişkin göndermelerde bulunulmuştur. İşçiler için “Federal Almanya Cumhuriyeti’ndeki Türk İşçileri İçin Kılavuz” adlı kitapçığın hazırlandığını *İyilik Yargılanıyor* adlı anlatısında yer veren yazar, kural ve kanunların iktidar ekseninde tasarlandığını, bu nedenle bu haklara güvenilmemesi gerektiğini örtük bir biçimde ifade etmektedir. Örneğin, *Motorize Köleler*’de anlatıcı, arabasının radyosunda duyduğu Metal Sendikasının grev uyarısına fabrikaya zamanında ulaşma mecburiyetinden doğan zihnindeki kronometreden ötürü bir türlü odaklanamaz; fabrikaya geldiğinde eline tutuşturulan grev tercihi kâğıdını da iki gün çalışmayacağı fikriyle “Evet” sandığına atar. Ancak zam oranının yüzde sekiz yerine yüzde on olarak kabul edilmesinin sonucunda işverenlerin her vida için iki saniye daha hızlı olmalarını isteyeceğinin de farkındadır. *Masalara İğnelenmiş Pazular*’da da sendikanın işçi haklarını sözde gözetimi aktarılmıştır. Feyzullah’a yüklenen görevi ölçmek için sendika yetkilileri fabrikaya gelmişler, insani olmayan şartlarda süren üretimin nasıl

gerçekleştiğine tanık olmuşlardır. Sendikal hakların işverenle bağlantılı olduğu dile getiren Yıldız, *Tank ve Tanklar* adlı öyküsünde de işverenlerin kurdukları üretim odaklı yapıyı resmetmiştir. Öyküde olası bir Türk-Yunan savaşında işçi çıkarımlarının kaçınılmaz olduğu, bu durumda ulusal nedenler devreye girdiği için sendikaları ikna etmenin hayli kolay olacağı ifade edilmekte ve böylelikle işçilerin özlük haklarına ilişkin kesintiler için uygun bahanelerin çok önceden hazırlandığı gösterilmektedir.

Yıldız'ın bazı öykülerinde sözleşme ve iş akdi konusuna da göndermeler yapılmıştır. Bu konudaki en çarpıcı öykülerin başında *Sahipsizler* gelmektedir. Bu öyküde Ragıp Baba olarak anılan Türk işçinin zehir dolu bir odada gaz maskesi takmasına rağmen zehirlenerek ölümü ve ölümünün ardından yaşananlar anlatılmaktadır. Bir pazar günü, işçi barınaklarından çıkan anavatanda, çoluk çocuğunun elleriyle gözyaşları arasında gömülmek isteyen Ragıp'ın cenazesi; Türk, İtalyan ve İspanyol işçilerin eşliğinde morga kaldırılmış; yurda gönderilmesini sağlayacak gerekli maddi imkânlar bulunmadığı için Alman yasaları gereği yakılmasına karar verilmiştir. Bu duruma Türk işçiler itiraz etmişlerse de şirketle Ragıp arasında yapılan kontratta gömülme maddesi olmadığı için şirket yetkilileri onu ertesi gün krematoryuma götürmüş, bedeninin yakılmasının ardından Ragıp Baba'nın külleri, üzerinde "Made in Germany" yazan bir vazunun içine doldurulmuştur. Türk kültüründe yer almayan pek çok olgu, iş bulma amacıyla çıkılan göçün orta yerinde işçilerin gerçeği haline dönüşmüştür. Ragıp Baba'nın arkadaşları, onun vasiyetini yerine getirememenin acısıyla birlikte yakılarak bedeninin bir küle dönüşmesinin yarattığı sarsıntıyı sistem içerisinde sindirmek zorunda kalmışlardır.

Bekir Yıldız'ın anlatıları arasında yalnızca fabrika şartları ve yaşamın güçlüğüne ilişkin üretim odaklı problemlere yer verilmemiş; göçmen ailelerin durumları, işçi çocuklarında görülen travmalar, Türk-Alman yaşamı arasındaki gelenek ve ahlaki yaklaşımların farkları gibi meselelere de değinmiştir.

Ailelerini Türkiye'de bırakarak Almanya'ya gelen işçiler, diğer milletlerin işçileriyle aynı barakalarda zor koşullar altında yaşamlarını devam ettirirken aileleriyle birlikte göç eden işçilerin durumları da benzer çaresizliklerle sürmektedir. Özellikle çalışan eşlerin evde bırakmak zorunda kaldıkları çocuklarının durumları, Yıldız'ın hassasiyetle üzerinde durduğu konulardandır. Eğitimsiz ve yaşça küçük çocukların birbirlerine emanet edilmesi ve bunun doğurduğu kötü sonuçlar, yazarın didaktik amaçlarla kurguladığı öykülerde göze çarpmaktadır. Bu durumun işlendiği en bilindik eser, *Demir Bebek*'tir. Makineye yabancı insanların içine düştükleri duruma odaklanan eserde kardeşini çamaşır makinesinde yıkayarak onun ölümüne yol açan Narin'in hikâyesi anlatılmaktadır. Köylerinden çıkıp önce İstanbul'a, ardından Almanya'ya uzanan yolculuklarında uçağı, arabayı, şehir yaşamını ilk kez gören Narin, annesi ve babası fabrikadayken kardeşine bakmaktadır. Kardeşinin kirlendiğini düşünen Narin, onu çamaşır makinesine atar ve eve dolan kanlı suyun karşısında dona kalır.

Duvardaki Güneş adlı öykü de benzer izlekler üzerine kaleme alınmıştır. Annesi ve babası işten döndüklerinde evde kardeşi Emo'ya bakan Sıdika'yı ölü bulurlar. Noel öncesi Alman ulusal kıyafetlerini giymiş olan Sıdika'nın soğuk bedeni karşısında aile, Alman sistemi içerisindeki kural ve yasalarını hesap ederek çocuklarının ölümünü, işlerinin garanti altına alınmasının ardından yetkililere bildirmeyi tasarlarlar. Yumurta

fabrikasında çalışan babanın iş akdinin bir yıl daha uzaması üzerine aile yetkililere haber vermeye karar verir. Eserde Alman eğitim sistemi içerisinde Türk çocuklarının durumlarına ilişkin birtakım göndermeler de vardır:

“Küçük, yumuşak, dalgalı saçların süslediği başı dışarıda bırakıyor. Sanki soluk alacakmış, yaşıyor ya da yeniden yaşayacakmış gibi umutlanıyor anası, babası. Gözlerini açıverse... Kalksa ayağa bir solukta... Sizi kandırıldım dese. Sevinse karı koca bir güzel. Bugün başına gelenleri anlatsa bir bir. Koştum şu sokaktan. Dönünce köşeyi, kreşin önü bir kalabalıktı ki... Bayramdı bugün anne. Çocukların bayramı... Şeker emdik. Coca Cola içtik. İsa amcaya dua ettik. İki çapraz demiri öpmek için sıraya girdik sonra. Ben de öpmek için dudaklarımı uzattım. Rahibe abla çekti çapraz demiri ama. Dizlerini kır, dedi. Kırdım baba. Oradan kiliseye gittiler. Beni ayırdı Rahibe abla. Haydi, sen eve git, dedi.”

(Yıldız 1990: 283).

Göçmenler aradıkları işi bulmalarına karşın işveren konumundaki sistemin dayatmalarıyla emeklerini ve insani değerlerini kaybettikleri gibi ailelerini de yitmeye başlamışlardır. Günlük çalışma temposu içerisinde gerçekleşen kayıplar, çok geç fark edilmektedir. Yukarıdaki paragrafta yer alan Sıdika'nın Alman eğitim sistemi içerisindeki konumunun günlük ve sıradan bir üslupla aktarılması dikkate değerdir. Yazar, öyküsünü çocuğun ölümü üzerine kurgulamışsa da bu cümlelerle Türk çocuklarının içinde buldukları ikilem ve ötekileştirmeyi de hissettirmektedir.

Celb adlı öyküde de askerlik yaşına gelen Osman'ın on iki yaşında iken kardeşinin ölümüne tanık olması anlatılmaktadır. Baba, kızı Ayşe'nin ağzına biberonu zorla iterek onun ölümüne neden olmuştur. Dil bilmedikleri için aç kalan iki kardeş, babalarının eve dönmelerinin ardından karınlarını doyurmuşlarsa da Ayşe bir türlü susmamış; bunun üzerine babası, Ayşe'nin ağzına biberonu tıkayarak onu susturmayı planlarken boğulmasına sebep olmuştur. Ayşe'nin ölümü üzerine babası üç yıl hapis yatmış; Osman da babasının ekmeğini eline alarak fabrikalarda, maden ocaklarında çalışmak zoruna kalmıştır. Çocukluktan yetişkinliğe bu mecburi geçiş, diğer göçmen çocuklarında olduğu gibi Osman'da da bir travma yaratmıştır.

Yazar anlatılarında çocuk işçilerin varlığından bahsetmiştir. Göçmen ailelerin çocuklarından kimisi okula devam ederken kimisi *Celb*'deki Osman gibi küçük yaşta işçilik yapmıştır. Emperyalist sistem içerisinde yalnızca yetişkinler değil çocuklar da sömürülmüştür. Yazar bu çocuk işçilerin “küçücük, oyuncak, kitap, defter yaşındaki elleriyle fabrikaların, atölyelerin kapısını” açtıklarını söyleyerek çok düşük ücretlerle çalışan çocuk işçilerin emeklerinin plastik oyuncaklardan ucuz olduğunu ve “Waldorf sokaklarındaki arabaların bu çocukların kanıyla hareket edebildiğini” (Yıldız 1997: 10) ifade etmiştir.

Kurmaca anlatılarda aktarılan göçmen ailelerin çocuklarında görülen travmatik durumlar, yazarın gözlemlerini aktardığı anlatılarında da dile getirilmektedir. *Alman Ekmeği*'nde işçi ailelerin çocuklarının durumuna ilişkin Rahibe Rosalinda ile yaptığı sohbeti aktaran Yıldız, kendi çocuklarının da bakıcılığını yapan bu kadına Türk çocukların durumunu sormuş, Türklerin sık sık işyeri değiştirdiği için Türk çocukların

sayılarında sürekli olarak değişim görüldüğü yanıtını almıştır. Dil sorunu olmazsa çocuk eğitmenin hiçbir güclüğü olmadığını söylemiş ve tüm duaların Tanrı'ya yapıldığını bu nedenle din ayırımı gözetmediğini söyleyen Rosalinda, Yıldız'ın "Muhammed, İsa'dan daha genç, Muhammed'den söz ediyor musunuz çocuklara?" sorusuna "Büyüyünce, büyüyünce öğrenirler öteki peygamberleri de" yanıtını vermiştir. Rosalinda'nın bu tavrı, çocuk eğitiminde dinî hassasiyetlerin gözetilmediğini gösterir niteliktedir. Yıldız'ın anlatısının devamında aktardığı bir diğer anekdot da Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının vahametini göstermektedir. Yazar, röportajını tamamlamasının ardından okuldan çıkarken duvar dibinde unutulmuş bir çocuğu görmüş ve bu çocuğun Kemal isimli bir Türk çocuğu olduğunu öğrenmiştir. Yazarın aktardığı bu örneklerden hareketle bahsi geçen göçmen işçi ailelerin, evlatlarını ve aile düzenlerini kaybetme pahasına amaçlarına, yani para kazanmaya odaklandıkları çıkarımında bulunmak mümkündür.

Aynı eserdeki *Hitler'in Sığınağında Bir Fadime* adlı anlatıda da çalışan göçmen işçilerin evde kalan çocukları ele alınmıştır. Anlatıda Yıldız, arkadaşları Müller ve Renata ile birlikte yabancı işçi ailelerinin çocuklarını konu edinen bir belgesel izlemektedir. Bu belgeselde duruma ilişkin bilgi ve gözlemlerin aktarıldığı çocuklardan biri de Fadime isimli Türk kıızıdır. Yaşı mahkemeye küçültülen Fadime ile ailesi, bombalanmış evlerden birinde hayatlarını sürdürmektedir. Fadime'nin annesi, babası ve ablası fabrikada çalıştıkları için Fadime mesai saatlerinde tek başına yaşamaktadır. Öğle yemeğinde naylon bir torba içerisindeki salamlı ekmeği yiyen Fadime'ye yemek vaktinin geldiğini fabrikanın düdüğü hatırlatmaktadır. Fadime ve ailesinin yaşadıkları evi gördüğünde "Sanki memleketimizde daha mı iyi yerlerde oturuyor çoğunluk?" (Yıldız 1997: 42) sözleriyle yorumlayan yazar, "Öz ananın sahip çıkmadığı çocuğa, ilgilenmiyor diye üvey anasına kızmaya kimin hakkı var?" diyerek içinde bulunulan durumdan sorumlu olanların yalnızca Almanlar olmadığını ifade etmektedir. Bu noktada göçmecebur kılan koşullarla bir hesaplaşma içerisindeki yazar, sömürü üzerine kurulu düzenin yalnızca emeğe dayalı olmadığını; vatandaşlara özlük haklarının sağlanmamasının da bir tür sömürü olduğunu dile getirmektedir.

Türk-Alman yaşamı arasındaki gelenek ve ahlaki yaklaşımların farkı konusunda en dikkati çeken öykü *Maria Otuz İki Yaşında*'dır. Öyküde, demir çubuk deposunda çalışan göçmen işçilerin direktörlerinin eşine doğum günü hediyesi olarak sunulması anlatılmaktadır. Direktör bir deniz kıyısında Türk işçileri eşinin yanına yollayarak onunla beraber olmalarını istemiştir. Almanya'ya geliş sıralarına göre numaralandırılan işçilerden önce büyük olanı kadınla beraber olur, diğeri ise arkadaşının yattığı kadınla yatamayacağını, çünkü onu "yenge" olarak gördüğünü söyler. Eserde ahlaki yapıdaki farklılıklar, uç bir örnekle sunulmaya çalışılmıştır.

Bekir Yıldız, bahsi geçen parçalarda göçmen işçilerin Almanya'da geçen süre zarfında emek ve değer yitimine uğradıklarını vurgulamış; işçilerin emperyalist düzen içerisinde işleyen çarkın bir dişlisi haline geldiğini ifade etmiştir. Yazar, işçileri Almanya'nın emperyalist amaçlarla kurduğu düzene dâhil olmak zorunda bırakanları da suçlamakta, işçilerin yalnızca kendilerinin değil ailelerinin de bu süreçte sarsıntılar yaşadığını gözler önüne sermektedir.

Türkiye'ye Dönüş: (U)mutсуzлuk

Bekir Yıldız'ın göç odaklı anlatılarında göçmenlerin Türkiye'ye dönüşleri de neden ve sonuçlarıyla ele alınmıştır. Bu eserlerde dikkat çeken temel husus amaca ulaşamama durumudur. İşçiler, büyük hayallerle gittikleri Almanya'dan hayal ettikleri refahı sağlayacak mali birikimi sağlayamadan Türkiye'ye dönmüşlerdir. Anlatılarda Almanya'daki işinden kazandığı parayla Türkiye'de sosyal ve ekonomik açıdan üst düzey bir yaşama ulaşabilmiş kimse yoktur. Hastalık ya da ölüm gibi mecburi nedenlerden dolayı Türkiye'ye dönmek zorunda kalan kahramanların hiçbiri, hedeflediği mallara kavuşamamış, ailelerine istedikleri gücü sağlayamamıştır.

Yazarın *İnsan Posası* adlı anlatısı, Türkiye'ye dönen göçmenleri konu edinmektedir. Eserde yer alan parçalarda Yıldız'ın, Almanya'da geçirdikleri kazaların ardından Türkiye'ye dönen işçilerle yaptığı görüşmelere yer verilmiştir. Eserdeki işçiler arasında yurda gönüllü olarak dönen tek işçi yazarın bizzat kendisidir. Kendinden yalnızca “yıllar önce ben de beygir gibi işlem görmüştüm, emeğini satışı çıkarmış milyonlar gibi.” (Yıldız 1976: 1) şeklinde bahseden yazar “emperyalizm çöplüğü” olarak nitelendirdiği İş ve İşçi Bulma Kurumunun çalışma gücünü kaybetmiş işçilerle ilgilenen bölümünden aldığı listelerle Almanya'da çalışamayan dönen işçileri tek tek ziyaret etmiştir. Görüşme amacını “olayın özünü öğrenip insanın, insanlara anlatmak istemediklerini çözmek” (Yıldız 1976: 29) olarak açıklayan Yıldız, yaşadıklarının ardından ses çıkaramayan kimselerin sesi olmayı hedeflemiş gibidir.

Mehmet Atalay, yazarın görüştüğü işçilerden biridir. Türkiye'de maden ocaklarında çalışan Atalay, karısı ve dört çocuğunu arkada bırakarak Almanya'ya gitmiş, bir süre sonra eşini yanına aldırıştır. Almanya'da tank yapan Küsterverbungheber fabrikasında kaynakçılık yapan Atalay, Türkiye'ye tatil için geldiğinde bir trafik kazasında bacağını kaybetmiş ve dönüş yapmak zorunda kalmıştır. Yaşadığı sağlık kaybına rağmen kendisine malul maaşı bağlanmayan Atalay'ın bu durumunu yazar sorgulamış ve yaratılan mağduriyetin altından Alman yasaları çıkmıştır. Alman sisteminde çocuklar, aileden sayılmamaktadır ve Atalay, Türkiye'ye eşini değil çocuklarını görmek için gelmiştir. Eğer çocuklarını görmek yerine karısını görmeye gitmiş olsaydı tazminat kazanacak Atalay'ın bedenindeki iş kaybı oranı da malul maaşı almaya yeterli değildir. Yazar, *Yüz Puanın Fiyatı* adlı parçada işçiye maaş bağlanmamasının yasal gerekçelerini irdelemiştir. Yıldız, Sağlık İşlemleri Tüzüğünde yer alan maddeleri sıralayarak bu durumu “çalışanlar, çalışabildikleri, sömürülebildikleri sürece demek yüz puana sahip oluyorlardı. Çalıştırılan, yani sömürülenin kaç puanı vardı? Onların yüz puanının fiyatı, sömürülenin yüz puanının fiyatıyla aynı değer miydi?” (Yıldız 1976: 21) cümleleriyle sorgulamış, sistemin insana verdiği değeri sıraladığı bu maddelerle somutlaştırmıştır.

Hiçbir İlacın Kapatmadığı Yaralar adlı anlatıda ise Aslan Öztürk isimli inşaat işçisinin başına gelenler anlatılmıştır. 1967'de Almanya'ya giden Öztürk, inşaatı siva yaparken yedi sekiz metrelik yükseklikten düşerek felç kalmış; bunun üzerine Alman hükümeti tarafından kendisine 600 mark emeklilik maaşı ve 200 mark bakım ücreti bağlanmıştır. Aslan'ı ve bakım ücreti bağlanan karısının suskunluğunun ardında derin bir küskünlük olduğunu sezen yazar; bağlanan ücretlerin umutları, sevgileri, sadakati karşılamaya yetmeyeceğini açıkça dile getirmiştir.

İnsan Postası'nda aktarılan bir diğer göçmen işçi, Ahmet Göç'tür. "Ahmet Göç Göçten Dönüyor" adlı metinde, Göç'ün 1963'te başlayan göçmenliğinin sağlık nedenleriyle sonlanması anlatılmıştır. İlk önce Rensburg'a giden Göç, iki yıl boyunca emaye döküm fabrikasında çalışmış; kontratının bitmesinin ardından işten çıkarılmıştır. Berlin'e kadar giderek iş aramasına rağmen iş bulamayan Göç, sonunda Hamburg'da bir iş bulmuş, burada bir yıl çalışmış ancak kronik el titremesi teşhisinin ardından bu işinden de ayrılmak zorunda kalmıştır. Türkiye'de iken böyle bir rahatsızlığı olmayan Ahmet Göç'ün, rahatsızlığının Almanya'da başladığını ısrarla vurgulamasını yazar, işçinin "hakkının verileceğini konusunda Almanlara çok daha güven duymasına" bağlamaktadır.

Almanya'da sinir hastalığına tutulan bir diğer işçi de *Çağdaş Olmak Sanatı*'nda anlatılan Hakkı Gündüz'dür. Ona da herhangi bir aylık bağlanmamıştır. Yazar, sinir hastalarındaki bu yoğunluğu fark etmesi üzerine göçmenlerin yaşadıkları psikolojik problemler üzerine çalışmalar yürüten Dr. Niyazi Uygur ile görüşmüştür. Bu görüşmede benzer durumdaki hastaların çokluğu karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen Yıldız, doktor ile konuyu derinlemesine konuşmak için randevulaşır. Dr. Uygur, göçmenlerin sinir hastalıklarının literatürde diğer bir hastalıkla benzemediğini ve yeni bir adla adlandırıldığını Yıldız'a şöyle anlatır:

"Daha ilk yıllarda, yani yurtdışına işçi göçünün ilk yıllarında, yurtdışında ortaya çıkan akıl hastalıklarının ortak görüntüleri hekimlerin dikkatini çekmeye başlamış ve Almanya hastalığı, Almanya paronayası gibi amprik kavramlarla tanımlanmıştır. Bu tutumun taşıdığı değer, bu hastalıkların klasik, bütün dünyada yaygın bünyevi akıl hastalıklarından, yani klasik endojen psikozlardan ayrı tutulma eğilimi taşımasındandır. Bu psikozların klinik sorunların yanı sıra, bizim Türk psikiyatrisine, sosyal hizmet, iş sağlığı ve aklı psikiyatri uygulamalarına getirdiği yeni sorunlar vardır. Bilindiği gibi, kişisel yaşam, dinamik bir olaydır. Bu dinamizma iki boyutludur: Bir yatay, diğeri de dikey. Dikey dinamizma hareketlilik, kişinin sosyal rol, statü ve bunlara bağlı ekonomik koşullarının toplum içindeki rolünün, değerinin, saygınlığının değişmesiyle ilgilidir. Bir diğeri de coğrafi yer değiştirmeleridir"

(Yıldız 1976: 54).

Hastalık teşhisi Almanya'da konulan işçilerin oradaki tedavi süreçleri ise sigortalılık süreleriyle orantılıdır. Sigortalılık süresine göre bakım günü dolar dolmaz bir doktor, bir polis eşliğinde akıl hastanelerine gönderilmektedir. Bu hastaların en belirgin özellikleri korku, şüphe, endişe, huzursuzluk ve sıkıntıdır. Dr. Uygur, Almanya'ya giden göçmenlerin varlıklı olanlarının da benzer hastalıkları geçirdiğini ifade eder. Durgunluk, ürkeklik şeklinde dışa vuran davranış bozukluklarının; ülser, migren, mide kanaması, saç dökülmesi gibi fiziksel rahatsızlıklara da dönüşebileceğini söyleyen Dr. Uygur'a göre ürettiğini, yarattığını görememek kişinin kendisine duyduğu saygıyı yitirmesine yol açmaktadır.

Yıldız, göçün temel nedeni olarak gösterdiği işsizliğin, göçle birlikte ortadan kalkmasına karşın emperyalist düzen içerisinde bulunan işin, problemleri ortadan kaldırmaktan ziyade yeni problemler türettiğini vurgulayarak sistemin baştan sona yanlış

işlediğini somut örneklerle aktarmıştır. Yazara göre, insana hak ettiği değerin verilmediği ve emek sömürüsü devam ettiği sürece hedeflenen huzur ve refaha ulaşmak mümkün değildir.

Sonuç

Bekir Yıldız'ın eserleri, iş bulma sorunsalı çerçevesinde ele alındığında yazarın göç olgusunun temeline iş arayışını yerleştiği, bunu da sınıfsal birtakım çözümlenmelerle anlamlandırdığı görülmektedir. Yıldız'ın kısa anlatılarında Türkiye'den Almanya'ya uzanan göç sürecinin ilk aşaması, Türkiye'den Almanya'ya göç hazırlıklarını kapsamaktadır. Bu süreçte topraksızlık, gıdasızlık, makinesizlik gibi nedenler göçü kaçınılmaz kılmaktadır. İşçi adayları; karşılıklarına çıkan kontrol, muayene, ailesel tepkiler gibi bütün engellere göğüs gererek hayallerine ulaştıracak göçe odaklanmışlardır.

Almanya'ya ulaşmalarının ardından üretim faaliyetleri içerisinde makineleşen göçmenler, asgari standartların çok altında yaşamlarını sürdürmekte, mali birikimi sağlamak amacıyla harcamalarını tabana çekmektedir. Hayatlarının tamamı, üretim hızının düşmemesi ve hedeflenen sayıya ulaşılması üzerine şekillenen göçmenler için ne kadar üretim, o kadar mark demektir. Daha çok marka ulaşmak için de daha çok çalışmak gerekir. Saliselerle üretim bantlarının işleyişleri kontrol edilmeli, insani ilişkiler ortadan kalkmalı ve tamamen zaman-üretim orantısı içerisinde yüklenen bir grafiğe odaklanılmalıdır. Bu fikri, işverenler de desteklemektedir. Üretimin çoğalması, daha çok sermaye ve daha çok pazar demektir. İşçilerin maaşlarının artışıyla birlikte ortak pazarın alıcıları da bu çarkın içerisine yerleşmiş olacaklardır. Anlatılarda üretim aşamasıyla ilgili olarak vurgulanan hususlardan biri de fabrikada çalışma standartlarının tamamı kontratlarla tanımlanmış olmasıdır. Bu noktada yazar, görünürde açık olan sendikal haklar da dâhil olmak üzere bu sistemin tamamının emperyalist bir oyun olduğu görüşündedir. Sistemin tamamen sömürü üzerine kurgulandığını ifade eden yazar, üretilen her bir parçanın millî ve kültürel kimliğin yıkımına sebep olacağını iddia etmiş ve anlatılardaki tanık göstermelerle bu düşüncelerini pekiştirmiştir.

Yıldız'ın göç odaklı kısa anlatılarında, büyük hayallerle gidilen Almanya'dan hedeflerine ulaşıp yurda dönen hiçbir Türk'e rastlanmaz. Dönüş yapan göçmenlerin tamamı hastalık ya da ölüm gibi mecburi nedenlerden ötürü ülkelerine dönmüşlerdir. Kimi işçiler uzuvlarını kaybederken kimi sinir hastalıklarına yakalanmıştır. Bu noktada yazar, üretim sahasında köleleştirilen işçilerin bedensel yetilerini kaybetmelerinin ardından ruhsal öz-değerlerini de yitirdiklerini vurgulayarak planlanmış tüketim aşamalarında bireyin boşluklarını doldurmaya çalıştığını ifade etmiştir. Böylelikle işçiler, üretim esnasında yitirdikleri özlerini; kendi ürettiklerini tüketerek yeniden kazanmaya çalışmışlardır.

Bekir Yıldız, gerek öyküleri gerekse gözlemlerinden hareketle kurguladığı röportaj-öykülerinde Almanya'ya işçi göçünün nedenleri ve sonuçlarına yer vermiş ve göçün başlıca nedeninin işsizlik olduğunu dile getirmiştir. Gerçekleşen göçlerin hiçbirinde anlatı kahramanları, hayallerine ulaşamamışlar; Almanya'dan sağlık, emek ya da değerlerini kaybederek dönmüşlerdir. Yazara göre emek sömürüsüne dayalı emperyalist sistem içerisinde hiçbir işçinin hayallerine ulaşması mümkün değildir.

Kaynaklar

- Abadan Unat, Nermin (2017). *Bitmeyen Göç / Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan Unat, Nermin (1976). "Turkish Migration to Europe, 1960-1975: a Balance Sheets of Achievements and Failures". *Turkish Workers in Europe 1960- 1975*, Leiden: E. J. Brill, 1-44.
- Aker, Ahmet (1972). *İşçi Göçü*. İstanbul: Sander Yayınları.
- Baskak, Sevgil (2008). *Bekir Yıldız'ın Öykücülüğü*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi SBE.
- Cengiz, Semran (2009). *Almanya'daki Türk Yazarların Romanlarında Kimlik ve Yabancılaşma*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cengiz, Semran (2010). "Göç, Kimlik ve Edebiyat", *Zeitschrift für die Welt der Türken* (2/3): 185-193.
- Cihangiroğlu, Vildan (2003). *Bekir Yıldız'ın Romanlarının Tematik ve Yapı Bakımından İncelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi SBE.
- Demir, Ahmet (2011). "Sosyo-Ekonomik Yönüyle Almanya'ya Göçün Yüksel Pazarkaya'nın 'Oturma İzni' Adlı Öykü Kitabına Yansımaları". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic* 6/3: 675-689.
- Doğan, Abide (2003). "Almanya'daki Türk İşçilerini Konu Alan Romanlar (Türkler Almanya'da, Sancı... Sancı..., A'nın Gizli Yaşamı) Üzerine Bir Değerlendirme". *Türkbilig* (2003/6): 56-68.
- Durukoğlu, Salim (2012). *Bekir Yıldız'ın Eserlerinde İzlek ve Yapı*. Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi SBE.
- Ergün, Mehmet (1975). *Hikâyemizde Bekir Yıldız Gerçeği*. İstanbul: A Yayınları.
- Feyzioğlu, Yücel (2008). Göçün 47. Yılında Türk Edebiyatının Almanya'da Ulaştığı Aşama...". *Die Gaste*, Bağlantı adresi: <http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi413.html>. (Erişim Tarihi: 15.10.2017).
- Koçtürk, Milazım (2008). "Almanya'ya Göçün Tarihi". *Die Gaste*, Bağlantı adresi: <http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi210.html>. (Erişim Tarihi: 15.10.2017).
- Kuruyazıcı Nilüfer (1992). "Alman Okurlar ve Türk Göçmen Yazımına Yeni Bir Bakış". *Hürriyet Gösteri* (144): 7-9.
- Kuruyazıcı, Nilüfer (2001). "Almanya'da Oluşan Yeni Bir Yazının Tartışılması". *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özer, Abdülvahap (2007). *Bekir Yıldız'ın Hikâye ve Romanlarında Sosyal Meseleler*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şen Faruk, Öz Güray, İyidirli, Ahmet (1996). *Federal Almanya'da Türklerin Kültürel Sorunları ve Çözüm Yolları*. Köln: Önel-Verlag Yayınları.
- Turan, Kadir (1997). *Almanya'da Türk Olmak*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

- Yıldırımöğlu, Hakan (2005). Uluslararası Emek Göçü “Almanya’ya Türk Emek Göçü”. *Kamu-İş* (8/ 1). Bağlantı adresi: <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/817.pdf>. (Erişim Tarihi: 15.10.2017)
- Yıldız, Bekir (1977). *Beyaz Türkü*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Yıldız, Bekir (1985). *Kaçakçı Şahan*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Yıldız, Bekir (1990). *Seçilmiş Öyküler*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Yıldız, Bekir (1997). *Demir Bebek*. İstanbul: DD Yayınları.
- Zengin, Erkan (2010). “Türk- Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (12): 329-349.